

Slovenski Pravniki.

Leto XXIX. V Ljubljani, 15. decembra 1913. Št. 12.

Bera.

Spisal dr. Rudolf pl. Andrejka, c. kr. okrajni komisar.

(Nadaljevanje in konec. Glej št. 10 in 11 let. 1912 in št. 1 in 4 letnika 1913.)

5. Razprava.

Kadar je okrajno glavarstvo po izpovedbah zavezanca in upravičenca, pa tudi po svojih uradnih poizvedovanjih pri zemljiški knjigi, davkariji, županstvu, računskem oddelku deželne vlade (namestništva), knezoškofijskem ordinarijatu¹⁾ itd. dognalo vse, kar se sploh dognati dá, tedaj razpiše razpravo za razdelitev bere.

Nameravana razdelitev naj se objavi po županstvu z javnim razglasom vsaj 8 do 14 dni pred razpravo. V razglasu naj se povabijo razun že znanih strank tudi tisti, ki bi se čutili prizadete v svojih koristih pri razdelitvi. Ta razglas bi bil torej podoben razglasom v obrtnih ali v vodopravnih zadevah, manjkala bi mu le določba o prekluzivnem roku, ker mora podobna določba, ki omejuje zakonito pravico strank do pritožbe, biti v posebnem zakonu utemeljena.

Vendar pa bi imel tak razglas koristen učinek, da bi osredotočil kolikor mogoče zanimanje vseh prizadetih krogov — na razdelilno razpravo in da bi jim že pred razpravo dal priliko, pripraviti si za vsak slučaj potrebna dokazila, kar bi potek postopanja znatno skrajšalo in olajšalo. Že znane stranke, ki pridejo v poštev pri razdelitvi bere, je treba seveda imenoma povabiti. Med te spada razun zavezanca tudi cerkveni upravičenec ali njegov zastopnik. Če gre za cerkvnika, naj se povabi vedno poleg njega tudi cerkveni predstojnik.

¹⁾ Zadnja dva urada hranita čestokrat v svojih fasijah odnosno famih listinah zelo važne podatke o vsebini in obsegu bere, ki so se drugje že izgubili.

Pri razpravi sami imej okrajno glavarstvo, če mogoče, že pripravljen razdelilni osnutek o bera, ki se po morebitnih novih izpovedbah le popravi, odnosno razširi. V njem naj bodo navedene poleg imen posestnikov in njihovih bivališč odprodane parcele, če mogoče po njih krajinskem imenu, potem njih čisti katastralni donos, in na podlagi tega izračunani denarni relutum pro rata od deljene bere. Torej nekaka osnova bodoče razsodbe v tabelarni obliki. Za lažje praktično umevanje ta vzorec:

Bera starega posestva N. znaša n. pr. neoporečeno:

2 mernika pšenice	}	v denarju: (upoštevanje cene naj- bližjega trga)	$2 \times 8 \text{ K} = 16 \text{ K}$
1 mernik ovsa			$1 \times 60 \text{ „} = 6 \text{ „}$
1 peljaj drv ter			$1 \times 14 \text{ „} = 14 \text{ „}$
60 vinarjev v denarju			$1 \times 0.6 \text{ „} = 0.6 \text{ „}$
			Skupaj torej . 36 K 60 v

Od posestva so se odprodale spodaj imenovanim posestnikom te-le parcele in bi torej nanje prišlo:

Tek. št.	Ime	bivališče	Štev. parcel	Katastralni čisti donos	Odprodano leta	Odpade od bere na parcelo	Opomba
	posestnika						
1	France Sušnik Dolenje št. 2		245 njiva	2.45	1893	. . K . v	
2	Leon Jamšek Vrhovlje št. 3		641 travnik	6.78	1904	. . K . v	
3	Ivan Vavpotič Rova št. 6.		32 gozd	11.39	1884	. . K . v	sedaj v Ameriki, zastopnik: Jak. Pirc
itd.	itd.		itd.	itd.	itd.	itd.	

Ko se je došlim strankam postanek in potek zadeve ter name-ravani način razdelitve bere (približno tako kakor kaže vzorec) pojasnil, se povabijo na izjavo in sicer najprvo berski zavezanec, ki je razdelitev povzročil, za njim berski upravičenec in končno druge prizadete stranke.

Morebitne u g o v o r e je po možnosti že pri razpravi ustmenim potom pojasniti in poravnati; če to ne gre, naj se na kratko zabeležijo v zapisnik. Najbolj navadni ugovori so:

1.) Ugovarja se, da je sploh prišlo do razdelitve; bera naj se odrajuje le od enega zavezanca kakor do sedaj. Često

se trdi v podkrepitev te zahteve, da je takrat, ko se je posestvo na kose razprodalo, dotičnik obdržal ali dokupil hišo izrecno zato ceneje, ker je bila bera celega posestva prenešena na hišno številko.

Istinitost takega ugovora naj se, če moči, takoj ugotovi, če ima ugovornik že zadevne pogodbe ali druge listine pri sebi, ali da navzoči (župan, župnik, farani itd.) potrde ali zanikajo trditev ugovornikovo. Kadar pa le-ta vstraja na stališču, da je vsled posebne pogodbe, ki se je pri prodaji posestva sklenila, popolnoma ali vsaj deloma prost dodeljenega mu berskega ekvivalenta, tedaj naj okrajno glavarstvo stranko napoti na civilno pravdno pot, ne da bi se spuščalo v nadaljna poizvedovanja.

Za tako postopanje imamo podlago v zakonu z dne 13. junija 1882 drž. zak. št. 1 iz leta 1886 o odkupu berskih davščin. Brez dvoma se dado določbe tega zakona analogno uporabiti pri postopanju o razdelitvi bere. Glede sodne pristojnosti se je sklicevati na prejšnja izvajanja.¹⁾

Vsled ugovora, ki se mora razpravljati pri sodišču, pa ni treba, da se postopanje pred upravnim oblastvom prekine, utegne se namreč nadaljevati tako, da je glede ostalih posestnikov vse ugotovljeno, kadar izide rzsodba sodišča. Previdno je pa, da okrajno glavarstvo v takem slučaju s svojo rzsodbo počaka, ker prejudicira rzsodba sodišča vsekakor končni rzsodbi okrajnega glavarstva.

2.) Najbolj navaden ugovor pa je, da se sicer rzsdelitev kot taka prizna, a da se izpodbija mera izračunane berske tangente. Trdi se n. pr., da katastralni donos ni tako velik, da niso vse navedene parcele več v lasti ugovornikovi itd. Ti ugovori se dado v mnogih primerih ali že pri rzspravi ali pa po kratkih poizvedbah hitro rzsrešiti.

Vprašanje je, ali se morajo vsi prizadeti vnovič povabiti na rzspravo — kadar se pokaže istinitost ugovora — ter se vsled tega premeni pri prvi rzspravi določena berska tangenta. Strogo tolmačenje strankinih koristi, ki se po taki premembi navadno obtežijo, bi to zahtevalo, a na drugi strani ne kaže zaradi malenkostnega zvišanja tangente, ki mnogokrat znaša komaj par vinarjev, strankam povzročati novih stroškov. Zato je priporočati, da se že pri prvi rzspravi naznani udeležencem alternativna rzsdelitev za slučaj, da se

¹⁾ Glej Slov. Pravnik 1912, št. 10./11., stran 304—307.

ugovori izkažejo za resnične, ter se že tukaj ugotovi, ali imajo ostali udeležniki zoper to alternativo kaj ugovarjati. Navadno ne bo nasprotovanja, ker gre za malenkostne zneske. Če bi pa kdo vstrajal pri odporu, potem naj se to zabeleži; tudi v tem slučaju ni treba več nove razprave, stališče vseh strank je zadosti pojasnjeno in godno za končno rzsodbo.

6. Rzsodba.

Kakor že zgoraj omenjeno, tvori naj na razpravi predložena in ondi rektificirana tabela berskih tangent podlago za rzsodbo. Ta tabelarna oblika ima i za oblastvo i za stranke ugodnost, da obsega vse parcele, ki so tvorile prejšnje posestvo, ter olajša kontrolno delo pri poznejših spremembah lastnikov teh parcel. Zato naj se tangente za vsako parcelo posebej izračunajo in označijo tudi tam, kjer je kak udeleženeč lastnik več odprodanih parcel.

Rzsodba naj ima poleg razdelitve berskih tangent natanko ugotovljeno celo bero, ki se je kedaj odrajtovala od celega posestva in sicer v prirodninah in v denarnem relutumu.

Kadar je podalo med razpravo več raznih udeležencev ugovore, naj se za vsakega ugovornika zadevni ugovor obravnava posebej; glede onih, ki niso nič ugovarjali, odpade ta odstavek.

Rzsodba mora kajpada obsegati tudi poduk o prizivnih sredstvih. Tu veljajo določbe zakona o pravnih sredstvih iz leta 1896 drž. zak. št. 296.

O rzsodbi je obvestiti poleg zavezancev vselej tudi cerkvenega predstojnika kot zastopnika berskega upravičenca, ter tudi njemu podeliti pravica do pritožbe.

Kar se tiče stroškov razprave (komisijski stroški, pričnine), prisoditi bi jih bilo po splošno veljavnih načelih onemu, ki je uradno postopanje povzročil in v čigar interesu se je izvedlo; v našem slučaju torej berskemu zavezancu, ki je za razdelitev bere zaprosil, oziroma jo s svojimi ugovori povzročil. Pri tem se utegne pripetiti, da ti stroški znatno presegajo bersko tangento, ki pride na dotičnega upravičenca. Zato bi bilo uvaževati, ali naj se ne odmerijo stroški berske razdelitve po ključu izračunanih tangent med vse, v rzsodbi ugotovljene berske zavezance. Glede na tendenco, ki jo ima cela razdelitev, da razbremeni kolikor toliko do-

dosedanjega berskega upravičenca, se morajo dosledno tudi stroški berske razdelitve, ki so v tem primeru, le akcesorij berske dolžnosti, po zgornjem ključu razdeliti. Praksa ni stalna. Druga alterativa se mi zdi, čeprav obširnejša, vendar pravičnejša in milejša.

Od katerega časa naj velja razdelitev bere? Tu je upoštevati zgoraj pri »Časovni meji« (pod 4)¹⁾ podana izvajanja. Stari berski zavezanec se po razdelitvi bere znatno razbremeni, zato pa je njegova dolžnost, da se kot gospodar za svoje pravice pravočasno pobriga. Če torej na župnikove ali cerkovnikove opomine kratkomalo ne odgovori ali ne navede vzrokov svojega kljubovanja, je sam kriv, da se na njegove, čeprav upravičene težnje toliko časa ne more ozirati, dokler jih sam berskemu upravičencu ali pa pristojnemu oblastvu ne prijavi. Takrat pridejo namreč tudi drugi prizadeti posestniki do tega, da se za celo zadevo zanimajo in svoje koristi varujejo. Da bi se pa ti posestniki v razdelilni razsodbi kar kratkomalo pritegnili k plačevanju bere za tista leta, v katerih se ni niti upravičenec niti zavezanec brigal za ureditev bere in v katerih o kakem razdelilnem postopanju sploh še ni bilo govora, to se mi zdi neopravičeno. Plačevanje bere za ta leta je zgolj zadeva med berskim upravičencem in starim berskim zavezancem, ki naj se ločeno od razdelilnega postopanja dožene, kakor je že zgoraj v členu o oficijoznosti postopanja omenjeno.²⁾

Kateri trenotek naj bo torej merodajen? Po dosedanjih izvajanjih le oni, v katerem je oblastvo potom javnega razglasa opozorilo prizadete posestnike na nameravano premembo v dosedanjem plačevanju bere. Dan javne razglasitve te uradne objave naj bo merilo za čas, od katerega naj velja moč razdelilnega odloka. Ker pa utegne od tega dne do dneva rzsodbe preteči precej časa, je pripisati rzsodbi veljavo nele ex nunc, ampak ex tunc, od dneva objave razglasa. Taka ugotovitev ima tudi to za se, da oblastvo pospeši rešitev. Z odlaganjem razdelitve utegnejo se razmere vsled odprodaje, dedščin i. t. d. znatno premeniti in oblastvo bi moralo vedno dopolnjevati razdelilni osnutek.

1) Glej Slov. Pravnik 1913, št. 4, stran 113—114.

2) Glej Slov. Pravnik 1913, št. 4, stran 111—112.

Kako je treba postopati, če se **po pravomočni razdelitvi dogode take premembe**, ali naj za vsako premembo oblastvo intervenira s posebnim odlokom, o tem je govor v nastopnem odstavku.

7. Izvršitev razdelilne rzsodbe.

Pravomočna razdelilna rzsodba ima, kakor vse rzsodbe političnih oblastev, **moč politične izvršbe**.

Vprašanje pa je, kako naj se sicer (izven izvršbe) uredi plačevanje berskih tangent. Nekatera okrajna glavarstva so izterjevala tangente od dosedanjih (starih) berskih zavezancev na ta način, da so upravičencu, kakor doslej plačevali vso bero, da so se pa potem regresirali pri posestnikih, ki so bili v rzsodbi navedeni, ali pa pred plačilom pobirali pri njih berske tangente. Ta praksa je zelo olajšala upravičencu in oblastvom delo, pripravila pa je starega zavezanca ob vse ugodnosti razdelitve, ker mu je naložila posle uradne eksekucije, ne da bi mu dala potrebno uradno oblast. Oficijozno izterjavanje od sosedov in vaščanov je dovedlo zadevnega berskega zavezanca čestokrat do tega, da je rajše celo izterjevanje berskih tangent opustil.

Ta praksa torej ni vzdržljiva, ker zastopa načelo ministrskega ukaza iz leta 1885, ki ga je upravno sodišče l. 1900¹⁾ zavrglo in ker je v bistvu nasprotna tendenci celega razdelilnega postopanja, ki ima namen ustanoviti za vsakega prizadetega posestnika le tisti znesek stare bere, ki mu gre po meri (donosu) pridobljenega sveta. Za vse druge dele berske dajatve se mu ni treba več brigati.

Treba je torej spraviti razdeljeno bero v okvir dosedanjih berskih dajatev. V to svrhu se poda navodilo cerkvenemu predstojniku že v rzsodbi, da naj pripiše pri vfaranih posestnikih izračunjeno bersko tangento k drugim njihovim berskim dajatvam, toda ločeno, pri zunanjih (nevfaranih) posestnikih pa jo vpiše v posebne zaznamke.

Razdeljeno bero pobira torej berski upravičenec skupno z ostalo bero. Tako bodo plačevali vfarani posestniki razdeljeno bero (navadno v denarju) z bero svojega posestva vred, in

¹⁾ Glej Slov. Pravniki 1913, št. 1, stran 4—5.

ne bo nobenih težav in posebnih stroškov, zunanji posestniki pa bodo denar ali sami prinesli ali po pošti poslali.

Koder bi se posestniki upirali ali bi odlašali plačevanje pravomočno razdeljene bere, naj se cerkveni predstojnik obrne na politično oblastvo za izvršilno izterjanje. Na posestnikov ugovor, da se je del, od katerega plačuje bersko tangento, že po pravomočni razdelitvi odprodal, naj se z izvršilom počaka, berska tangenta pa po ugotovitvi dejanskega stana provizorno predpiše na novega lastnika dotične parcele. Toda to bodi le izjema. Ako bi pa moralo okrajno glavarstvo po pravomočni berski razdelitvi zaradi vsake premembe na novo posredovati, bi to povzročilo neprimerno mnogo dela, na drugi strani pa je za redno poslovanje potrebno, da odgovarja razdelitev vedno dejanskim razmeram. Iz tega sledi, da je treba stalne razvidnosti glede berske razdelitve. Razvidnost imej lokalna oblast: županstvo v sporazumu s cerkvenim predstojnikom, kakor je že v mnogih krajih običajno. Vse premembe, ki se izvrše med letom v stanju zadevnih parcel in njih lastnikov, naj se eventualno s pomočjo zemljiškoknjižnih in davčnih uradov natančno označijo. Mesec pred pobiranjem bere pa naj se ta seznam vpošlje okrajnemu glavarstvu v pogled in potrdilo.

Oblastvo se nato prepriča na podlagi uradnih pojzvedb o resničnosti in pravilnosti označenih sprememb, jih, če treba popravi in tako popravljene seznam vrne županstvu in berskemu upravičencu. Da se izogne poprejšnjim ugovorom med pobiranjem bere, bi kazalo, da se ta dopolnjeni in popravljeni seznam od županstva na običajen način javno razglasi in v njem pozove vse one, katerih se tičejo premembe, da morebitne pomisleke in ugovore zoper spremenjeni razdelilni izkaz podado v gotovem roku pri županstvu. Podane ugovore naj v prvi vrsti županstvo v sporazumu s cerkvenim upravičencem pobota, če to ne gre, naj predloži izkaz okrajnemu glavarstvu, ki stvar končno uredi. Če ni bilo ugovorov, naj se izkaz hrani pri županstvu, prepis pa pošlje berskemu upravičencu in okrajnemu glavarstvu, pri katerem naj se vodi o vseh berskih razdelitvah nekak k a - t a s t e r .

Na ta način bode mogoče zagotoviti vrednost berske razdelitve in onemogočiti vedne spore in pritožbe, ki

dandanes obtežuje v enaki meri politična oblastva, cerkvene upravičence in berske zavezance. Da pa je to zelo važna zadeva, vsaj na Kranjskem, je posneti iz tendence zadnje kranjske zakonodaje v zadevah berskega odkupa. Po smeri in razvoju dosedanjih sklepov deželnega zbora iz l. 1912, se sme sklepati, da se bode možnost odkupa bere znatno omejila in da bode torej bera ostala vsaj za do-gleden čas v veljavi.

Za ta slučaj pa je oblastvena ureditev berskih vprašanj neiz-gibna in želeli bi bilo, da bi poklicani, zakonodajni in upravni čini-telji v obliki izvršilne naredbe k novemu berskemu zakonu uredili ne samo vprašanja o odkupu bere, ampak ves obširni kompleks vprašanj, ki se tičejo obstoječe bere, katerih pretežna važ-nost v političnem uradovanju pokazati in pojasniti, je bil smoter te razprave.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Spori med hranilnico, ki izvršuje po svojem ustavu opravila v zmyslu člena 272. št. 2 trg. zak., in med njenim knjigovodjem spadajo pred trgovsko sodišče (trgovski odsek okrožnih in deželnih sodišč [§ 51 št. 2 j. n., § 39 št. 2 uvodnega zak. k trg. zakonu]). Kadar je stvar nujna in po vsebini izpodbijanega sklepa ni možna dvojna od-ločba o isti stvari na višji stopinji, se sme rekurz predložiti višji stopinji še predno je potekel za rekurz dovoljeni rok (§ 208 s. prav.).

Pri neprotokolirani hranilnici je bil tožnik več kot deset let stalno nameščen knjigovodja s pravico do penzije po analogiji določil zakona z dne 14. maja 1896 drž. zak. št. 74 (pens. normale za c. kr. civilne uradnike). Vsled spora med hranilničnim vodstvom in knjigo-vodjo je hranilnica suspendirala knjigovodjo od službe ter uvedla istočasno proti njemu nekako disciplinarno postopanje, ki se je po šestih mesecih končalo s tem, da je hranilnica odpustila knjigovodjo disciplinarno iz službe in mu tudi odrekla pravico do penzije.